

VINTERRAPS 2016 - HVORFOR MANGLER DER UDBYTTE?

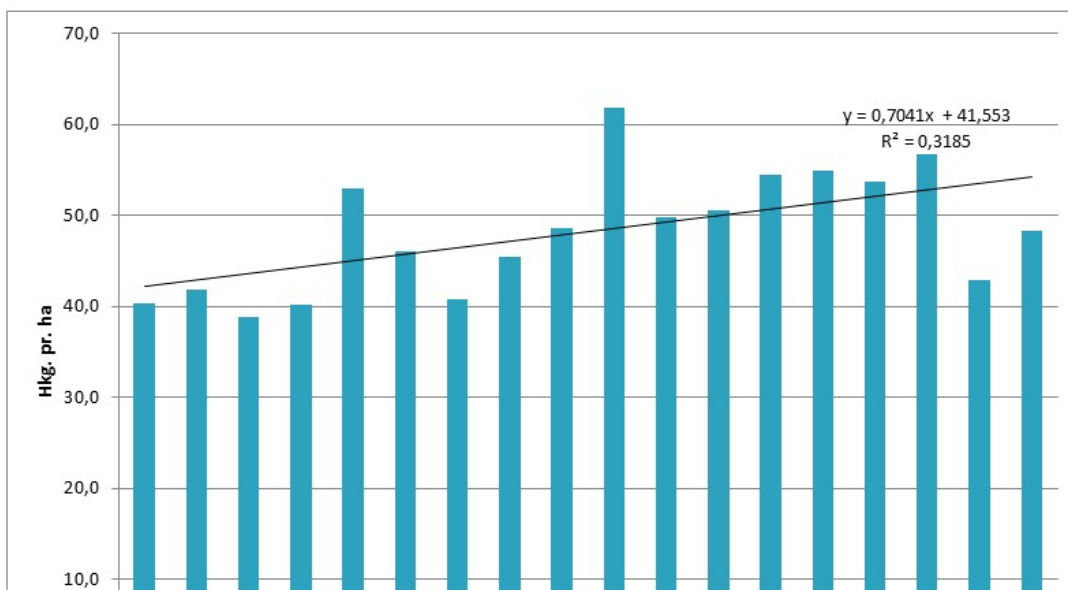
STØTTET AF

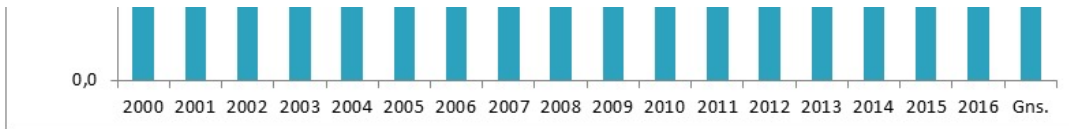
Promilleafgiftsfonden for landbrug

Mange vinterrapsmarker skuffede udbyttmæssigt til høst 2016. Mange har spurgt sig selv hvorfor. Der er ikke ét svar på det spørgsmål, der er flere mulige forklaringer

Hvorfor skuffede vinterrapsudbyttet så mange steder i 2016, det var temæt for et rapserfagruppermøde på SEGES torsdag 13. oktober. De 21 deltagende planteavlskonsulenter og repræsentanter for planteværnsfirmaer og såsædsfirmaer, havde alle mange og gode bud på årsagerne.

Der er ikke kommet officielle udmeldinger om udbyttet i vinterraps endnu, men figur 1 viser udbyttet i sortsblandingen i Landsforsøgene® med vinterraps 2000-2016.

Figur 1. Udbyttet i sortsblandingen i Landsforsøg® med vinterraps 2000-2016.

Et af de forhold, der har været diskuteret, er de udbredte angreb af lys bladplet. Denne sygdom, ses normalt kun sporadisk i danske vinterrapsmarker. Udover lys bladplet er der fra mange marker rapporteret om udbredte angreb af storknoldet knoldbægersvamp. For at sikre en god forståelse af betydningen af lys bladplet og storknoldet knoldbægersvamp startede dagen med et indlæg af Julie Smith, der er plantepatolog ved ADAS i UK, hvor de har haft store udfordringer med lys bladplet gennem mange år.

Julie Smith pegede blandt andet på, at lys bladplet:

- Anses som den meste tabsgivende svamp i vinterraps i UK fra 2008 og frem
- Andelen af angrebne marker stiger i UK, ligesom angrebsstyrken i de enkelte marker også ser ud til at øges
- Smitter fra planterester i "gamle" inficerede rapsmarker til nye marker. Der bør derfor være ekstra opmærksomhed overfor smitte i dette efterår.
- Er en såkaldt polycyklisk svamp. Det betyder, at den har mange generationer i løbet af sæsonen.
- Hæmmes ved temperaturer over ca. 21 grader C.
- Angriber allerede fra efteråret og angrebne planter er mere følsomme for frost, også selvom angrebene af lys bladplet ikke er synlige
- Symptomerne på angreb af lys bladplet er meget svage om efteråret, og derfor kan angreb være svære at erkende.
- I UK har man en varslingsmodel for lys bladplet, men den skal tilpasses til at varsle for efterårsangreb.
- De svampemidler, der kan anvendes mod lys bladplet, er ikke i stand til at bekæmpe etablerede angreb.
- I UK, hvor efteråret og vinteren ofte er mildere end i Danmark, anbefales bekæmpelse i november og februar.
- Når man ser svigtende virkning af sprøjtning mod lys bladplet skyldes det ofte dårlig timing og ikke resistensudvikling mod svampemidler.
- Har man mistanke om, at en mark er inficeret med lys bladplet, men der endnu ikke er synlige angreb, kan man plukke 25 til 50 planter jævnt fordelt over hele marken sidst i oktober og lægge dem i plastikposer ved stuetemperatur i nogle dage, så vil der udvikles synlige symptomer.

Omkring storknoldet knoldbæger svamp fremhævede Julie Smith:

- Svampen inficerer i forbindelse med at kronbladene begynder at falde af, og fanges på blade nede i afgrøden.
- Smitten sker via sklerotier i jorden i forbindelse med angreb i marken i tidligere år, hvorfor

sædskifte har betydning for risikoen for angreb. Her skal man dog være opmærksom på, at storknoldet knoldbæger kan angribe og opformerer på mange forskellige afgrøder, eksempelvis kartofler, markært.

- Infektionsmåde betyder, at det ved sprøjtning skal sikres at sprøjtevæsken trænger langt ned i afgrøden, dvs. at der skal bruges rigelig med vand, gerne 200-250 l vand pr. ha.
- Der findes mange midler med effekt mod storknoldet knoldbæger, men ikke nogen midler, som kan slå et etableret angreb ned.
- Ved højt smittetryk er der set merudbytter for at øge doseringen af svampemiddel.
- I UK er erfaringen, at timing er vigtigere end dosering, det optimale sprøjtetidspunkt er ofte midt i blomstringen i st. 65.
- Alle de kendte midler har en virkningstid på ca. 2-3 uger.
- Der er ingen fungerende varslingsmodeller i UK eller resten af Europa.

HVORFOR SVIGTEDE VINTERRAPSEN MANGE STEDER I 2016?

Eftermiddagens diskussion viste tydeligt, at der er mange årsager til de svigtende udbytter og deltagerne prioritering af årsagerne deltagerne viste:

1. Vejret
2. Skadedyr
3. Knoldbægersvamp
4. Lys bladplet

Vejret, har været i mod vinterrapsen stort set lige fra starten i efteråret 2015, hvor en stor del af markerne blev sået forholdsvis sent grundet den sene høst i 2015, det var mange steder kombineret med meget fugtigt vejr omkring etableringstidspunktet for rapsen. Det betød, at mange vinterrapsmarker kun kom langsomt i gang i løbet af efteråret.

Vinteren var mild, og der var vækst i rapsen næsten hele vinteren i store dele af landet. Perioden omkring blomstring var præget af forholdsvis varmt vejr, hvilket var med til at give en forholdsvis kort blomstringsfase. Nedbøren i forår og forsommer var meget uens fordelt og på store dele af øerne, var der udpræget tørke helt frem til Skt. Hans, hvilket prægede alle afgrøder og herunder raps i disse områder. Samtidig faldt der i andre områder en del regn i blomstringsperioden for vinterraps, det var med til at give gode betingelser for spredning af storknoldet knoldbægersvamp. I flere områder kom der dog betydende angreb trods relativt tørre forhold omkring blomstring.

Skadedyr har også været en stor udfordring i 2016. Glimmerbøsser var der kun meget begrænsede problemer med, men ikke mindst skulpesnudebiller og skulpegalmyg har mange steder været mere udbredte end normalt. Det viste sig vanskeligt at kontrollere angrebene af skulpesnudebiller, hvor der mange steder var behov for flere behandlinger. Samtidig gav de udbredte skulpesnudebilleangreb ofte anledning til efterfølgende angreb af skulpegalmyg. Disse angreb kunne være vanskelige at erkende før tæt hen i mod høst.

Bladribbesnudebillens larve optrådte også mere udbredt i flere marker.

Knoldbægersvamp fandtes udbredt flere steder især i Jylland, hvor det var mere fugtigt end i resten af landet.

Lys bladplet var ret udbredt i 2016, og vi skal helt tilbage til 1995 for et finde tilsvarende udbredte angreb.

En vurdering af de enkelte faktorerers betydning på landsplan, vil naturligvis være et groft skøn, som ikke passer på den enkelte rapsavler, men et gæt vil være at vejret har kostet ca. 35 procent af det manglende udbytte, skadedyr ca. 25 procent, knoldbæger og lys bladplet ca. 20 procent og andre forhold f.eks. ukrudt mm de sidste 5 procent i forhold til et normalt udbytte.

HVAD SÅ I 2017?

Vejret kan vi jo kun snakke om.

Men erfaringerne fra 2016 har understreget, hvor vigtigt det er med korrekt timede indsatser mod skadedyr og svampe, og mange har også erfaret, at det ikke er nok at intensivere indsatsen, den skal baseres på sikre og detaljerede registreringer i marken. For knoldbægersvamp er der dog stadig tale om en forsikringsoprøjtning, da der pt. ikke findes tilstrækkelig sikre varslingsmodeller.

I 2017 skal vi arbejde videre med at udnytte alle de data, der findes om vejr, afgrødens udvikling og forekomsten af skadevoldere, når vi skal have rapsen tilbage på den stigende udbyttekurve.

Kontakt din lokale rådgivningsvirksomhed, hvis du vil vide mere om dette emne.